
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Щербак Анастасія

Науковий керівник – проф. Гуменюк Сергій

ДОПІНГ У СУЧАСНОМУ СПОРТІ

Вступ. Проблема допінгу в спорті існує ще з минулого століття. Відповідно, міжнародні організації, активно працюють над впровадженню суворих правил, тестування та санкцій щодо порушників. Основна мета боротьби з допінгом полягає у забезпеченні чесної конкуренції, охороні здоров'я спортсменів та збереженні «чистоти» спортивних змагань.

Допінг у спорті визначається, як використання спортсменами заборонених речовин або методів для покращення фізичних можливостей і досягнення кращих результатів. Допінг порушує принципи чесної гри, адже спортсмени, які використовують заборонені речовини, отримують нечесну перевагу над іншими. Це підриває основну ідею спорту, як змагання фізичних, інтелектуальних та психологічних можливостей людини. Окрім фізичних ризиків, допінг може призводити до залежності, депресії, психічних розладів або навіть смерті.

Мета статті полягає в аналізі особливостей вживання допінгу в спорті.

Виклад основного матеріалу. Спорт відіграє важливу роль в системі охорони здоров'я, у моральному, культурному, естетичному, інтелектуальному та фізичному вихованні. Використання спортсменами допінгу має не лише негативні наслідки для їхнього здоров'я, але й ставить під загрозу етичні принципи олімпізму та спорту загалом. Допінг загрожує «чистоті» спорту. Вживання допінгу для здобуття переваги над іншими у змаганні, є шахрайством і принципово протилежним духу олімпізму.

Допінг – речовини і методи, що застосовуються для підвищення працездатності спортсменів, є потенційно небезпечними для їхнього здоров'я і заборонені для використання Антидопінговим Кодексом олімпійського руху та компетентними органами відповідних спортивних організацій [3].

Допінг застосовують у медицині, але найвідомішим і найскандальнішим є вживання допінгу в спорті, адже, як у професійному, так і аматорському спорті воно суворо заборонене. Як у медицині (морфін), так і в спорті в якості допінгу історично застосовували і застосовують наркотичні речовини. З середини 60-х років XX ст. (час проведення перших тестів на допінг) спортивні чиновники намагаються контролювати застосування допінгу спортсменами. Проте кількість допінгових викриттів і скандалів лишається значною, а в суспільстві вкорінене тверде переконання, що без вживання допінгу спорт високих досягнень (рекордів) неможливий. Нерідко допінгові скандали інспіруються штучно у медичних препаратах, інформація від виробника про які не містила жодних згадок про заборонені речовини, в результаті випробовувань, їх знаходять (або до утворення заборонених речовин в організмі спортсмена

призводить вживання і наступні реакції засобів, які первісно не містили таких у своєму складі), і тоді жертвами допінгових розслідувань стають спортсмени, які вживали їх за вказівкою медиків національних збірних, часто як засіб від особистих захворювань (аж до звичайної нежиті) [1].

З іншого боку, за визнаннями самих же чиновників від спорту, абсолютну більшість допінгових засобів складають саме невідомі медичні препарати. До заборонених фармакологічних препаратів можна віднести такі класи:

1. Стимулятори – стимулюючи як фізичну, так і психічну діяльність організму, сприяють концентрації, знижують відчуття втомлюваності (амфетамін, ефедрин, кокаїн тощо); мають численні побічні ефекти (звикання, аритмія, тремори, психічні розлади тощо); легко виявляються у випадку проведення обстеження відразу після прийняття.

2. Наркотичні анальгетики – різновид сильнодіючих знеболюючих засобів (морфін, метадон, петидин, героїн тощо); мають численні побічні ефекти (звикання, втрата рівноваги і концентрації, захворювання шлунково-кишкового тракту); виявляються в організмі протягом трьох місяців після вживання.

3. Анаболічні стероїди – природні або штучні препарати, дія яких аналогічна до чоловічого гормону тестостерону, тобто викликають агресію, посилюють відчуття змагальності і жаги до перемоги (нандролон, тетрагідрогестрион, станозолол, андростенедіон, дегідроепіандростерон); побічні ефекти, як фізіологічні (ураження внутрішніх органів, наприклад нирок, психічні (підвищена агресивність), так і комбіновані (імпотенція), у жінок також розвиток чоловічих рис(мускулізність); стероїди лишаються в організмі на протязі 6 місяців і легко виявляються в сечі.

4. Діуретики – препарати, які виводять із організму рідину (ацетазоламід, хлорталідон, триамтерин); вживаються для швидкої втрати ваги або для виведення з організму інших допінгових засобів; до побічних ефектів слід занести можливе обезводнення організму і ураження нирок; виявляються легко за результатами тесту.

5. Пептидні гормони та їхні аналоги – речовини, що продукує сам організм для контролю певних функцій, зокрема збільшення росту, (збільшення кількості кров'яних тілець, зменшення відчуття болю тощо) та їхні штучні аналоги, які стимулюють нарощення м'язової маси, дозволяють швидко відновлюватись після тренувань і змагань (гормони росту, еритропоєтин, кортикотрофін); вживання гормонів росту призводить часто до порушення нормального росту, еритропоєтин здатен викликати згортання крові, яке може спричинити серцево-судинні захворювання; виявлення в організмі штучно введених гормонів у ході звичайних аналізів є складним процесом.

6. Допінг крові – штучне введення в організм спортсмена (часто у видах спорту на витривалість, тобто у бігунів, плавців, велосипедистів тощо) додаткових еритроцитів, щоб посилити здатність організму засвоювати кисень, в т.ч. і у формі додаткових переливань крові; здатне викликати згущення крові, порушення кровообігу, ураження нирок тощо.

7. Фармакологічні, хімічні і фізичні маніпуляції – мають на увазі різноманітні методи і засоби для викривлення аналізів сечі і крові, які дозволяють приховати в їх результатах інших допінгових засобів (бромантан, епітестостерон); побічні ефекти або незначні, або недостатньо вивчені; виявляються в ході спеціально проведених аналізів (аналіз на епітестостерон) і цілком залежать, особливо фізичні маніпуляції, від пильності фахівців, які здійснюють допінг-контроль і тести на вживання допінгу [2; 4].

Тестування та освіта є важливими факторами для підтримки ефективної антидопінгової програми. Обізнаність спортсменів з антидопінговою освітою – один із шляхів запобігання вимивання допінгу спортсменами. Вона повинна включати розповіді про допінг, заборонені речовини в спорті, систему тестування на допінг, права та обов'язки спортсменів тощо. Таким чином, антидопінгова боротьба є складною і потребує уваги з боку всіх, хто зобов'язаний дотримуватися антидопінгових правил.

Висновок. Застосування допінгу – одна з ключових проблем сучасного спорту. Допінг може допомогти спортсменам зміцнити м'язи, зменшити втому, вгамувати біль. Проте застосування допінгу несе суттєву небезпеку для здоров'я, може спричинити інвалідність чи навіть смерть. Багато препаратів заборонені у спорті через руйнівну дію, яку вони наносять здоров'ю спортсменів. Проблема допінгу вимагає комплексного підходу, який включає посилення антидопінгового контролю, просвітницькі програми, покращення етичної культури у спорті та створення умов, що мотивуватимуть спортсменів досягати результатів чесно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк С. В. Причини та наслідки вживання допінгу в сучасному спорті. Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення. Кременець, 2024. С. 28-32.
2. Данильченко А. О., Попрозман О. І. Управління процесами боротьби із застосуванням допінгу в спорті. Спорт та сучасне суспільство. К. : Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2020. Ч. 1. С. 65–69.
3. Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» (Із змінами, внесеними згідно і Законом № 2849-IX від 13.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19#Text> (дата звернення 12.03.2025).
4. Сергієнко, В. М.; Сірик, А. Є. Допінг та антидопінгова освіта сучасного спорту. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2021. Випуск 3К (131) С. 358-361.

Щербанюк Вероніка

Науковий керівник – проф. Гуменюк Сергій

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У ДІТЕЙ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТОМ

Вступ. Одним з найважливіших завдань спортивних педагогів сьогодення — це зацікавити дітей до занять спортом. В умовах підвищеного навчального навантаження, розвитку цифрових технологій та зменшення фізичної активності серед дітей, проблема формування стійкої мотивації до оздоровчих занять спортом стає все більш актуальною. Регулярна фізична активність не лише сприяє фізичному розвитку дитини, але й позитивно впливає на її психоемоційний стан, когнітивні здібності та соціалізацію.